

Bratři a sestry,

předkládám vám druhý svazek edice „Studium zasvěceného života“, s přednáškami druhého dne cyklu „Studium aktuálních témat zasvěceného života“, který se zabývá specifickou problematikou vztahující se k formaci. Jednak pojednává o používání psychologie, psychologického poradenství, ve formaci, při čemž tuto problematiku nahlíží, jak z kanonického, tak psychologického hlediska. Druhá část přednášek se pak zabývá problematikou přijímání kandidátů do formace, formačního rozlišování, a to především kandidátů s homosexuálními tendencemi. Ve třetí části se řeší problematika „odloučení od světa“, jako jednoho z podstatných prvků řeholního života, ve vztahu k masmédiím a moderním komunikačním technologiím vůbec. A konečně poslední část obsahuje úvahu nad pastorační péčí vyšších představených o problematice spolubratry/spolusestry, především pak ty, kteří se nacházejí ve zvláštních situacích závislosti na alkoholu, drogách a hrách, apod.

Pokud jde o první oblast, tedy používání psychologie a psychologického poradenství, jde vlastně o jakýsi komentář k instrukci Kongregace pro katolickou výchovu: „*Orientační směrnice pro užívání psychologie v přijímání kandidátů kněžství a v jejich formaci*“ z 29. 6. 2008, jejíž český překlad je součástí tohoto sborníku. Z kanonického hlediska tuto instrukci nahlíží podsekretář Kongregace pro zasvěcený život, P. Sebastiano Paciolla, O.Cist. Ukazuje, že psychologické poradenství má oporu v církevní normativě, která o užití psychologie mluví, především pokud jde o rozlišování povolání, a to jak k zasvěcenému životu, tak ke kněžství. Cílem psychologického poradenství, podle výše uvedené instrukce, je „*co nejjistější vyhodnocení kandidátovy psychické situace, jeho lidských schopností odpovědět na Boží volání, a ... nabídka další pomoci v jeho lidském růstu*“. Proto se podle autora psychologické poradenství nesmí omezit jen na vyhodnocení situace, ale musí kandidátovi nebo řeholníkovi pomáhat na cestě k lidské zralosti a k náležité odpovědi na řeholní povolání. Dále pak autor pojednává o autoritě, která může kandidátovi navrhnout psychologickou konzultaci, jakožto i o kandidátově právu na soukromí, což znamená, že kandidát musí s konzultací souhlasit, má svobodnou volbu psychologa, a jen on může rozhodnout o použití informací z psychologického vyšetření. Pokud kandidát dá souhlas k použití informací z vyšetření, nesmí tyto informace být jediným prostředkem, který rozhodne o přijetí či nepřijetí kandidáta. Stejně tak jako v opačném případě, když kandidát vyšetření odmítne, nebo odmítne, že představení mohou použít jeho výsledky, pak představení, kteří rozhodují o kandidátovi, musí nabýt jistoty o jeho vhodnosti či nevhodnosti z jiných pramenů.

Přednáška, prof. Amedea Cenciniho, který je jedním z největších katolických odborníků v oboru psychologie zasvěceného života, mluví o přínosu psychologie, jak při počátečním rozlišování, tak v následné formaci. Zároveň poukazuje na nejčastější problémy kandidátů psychologického rázu, jako jsou emotivní nejistota a nestabilita v rozhodování, absence normálních výchovných instancí jako rodina, škola, církve, sdělovací prostředky, problém feminizace mužství a fenomén trvalé nedospělosti, jakožto i nekultivovaná vnímavost, emotivní analfabetismus a afektivně-sexuální křehkost. Dále autor hovoří o nutnosti psychopedagogické průpravy formátorů, a o vztahu psychologa k formačnímu týmu, jakož i k těm, kdo procházejí formací.

Druhá oblast přednášek je zase jakýmsi komentářem k instrukci Kongregace pro katolickou výchovu: „*Kritéria pro formační rozlišování ohledně osob s homosexuálními tendencemi vzhledem k jejich přijetí do semináře a připuštění ke svěcení*“ ze 4. 11. 2005, jejíž český překlad zase najdete na konci sborníku. Pojednává o přijímání kandidátů do formace a formačním rozlišování, a to především kandidátů s homosexuálními tendencemi. Prof. Cencini se v ní snaží ukázat, co to jsou homosexuální tendence jako takové, a poukázat na dvě možnosti vztahu subjektu k homosexuálním sklonům. Ten může spočívat ve ztotožnění se subjektu s problémem (egosymptomický přístup), což ale vede k vážnému rozporu mezi nároky řeholního života a osobní existenční situací člověka, a je tedy kontraindikací k přijetí do řeholního společenství. Anebo spočívá v odpoutání se od problému (egoalieniatický přístup), který má rozhodující význam pro náležité rozlišování i překonání problému. Pro věřícího člověka má tato snaha o integraci ještě jeden specifický rozměr, a to, že své sklony k homosexualitě prožívá podle logiky odpoutanosti od sebe samého, a je schopen je žít s vědomím své slabosti i před Bohem. Dále autor hovoří o frustračním napětí u člověka s homosexuálními nebo efebofilními sklony, které může být překonáváno sebezáporem a vést tak k jeho postupné transformaci a k překonávání homosexuálních sklonů, kdy se utváří nová kvalita vztahů, která otvírá člověka vůči jemu samému, vůči Bohu i vůči druhým.

V pojednání o „odloučenosti od světa“ jeho autor, P. Sebastiano Paciolla, konstatuje, že tento pojem byl často chápán velmi omezeným způsobem jako určitá „materiální“ klauzura. Nicméně pro členy řeholních institutů má mnohem širší dosah a týká se celé řady oblastí. Kromě výše uvedené klauzury se týká také bratrského života prožívaného v komunitě, řeholních slibů chudoby, čistoty a poslušnosti, či řeholního domu nebo hábitu, které jsou také rozlišovacími znameními odloučenosti od světa. Ještě v době docela nedávné tyto aspekty materiální klauzury znamenaly značné vymezení se vůči světu. V té době bylo jen málo hromadných sdělovacích prostředků, a tak bylo snadné mít pod kontrolou jejich používání. Avšak velký rozkvět těchto prostředků v posledních desetiletích způsobil revoluci v mezilidské komunikaci, a církevní zákonodárství, jakož i to partikulární, jednotlivých institutů, na to dostatečně pružně nezareagovaly. Tato revoluce bezesporu zasáhla i instituty zasvěceného života. Proto je třeba nějakým způsobem používání hromadných sdělovacích prostředků regulovat. Ovšem tak, aby se vyloučily dva protichůdné postoje: na jedné straně zbožštění těchto prostředků, které jsou stále užitečné a usnadňují nám život, a na straně druhé je třeba vyloučit jejich démonizaci. Je třeba vzít na vědomí, že tyto moderní technologie existují, ale že je třeba je používat uváženě, abychom si uchovali aspekt odloučení od světa, které je svědectvím našeho zasvěcení.

Autor posledního příspěvku, P. Waldemar Barszcz, býval vedoucím disciplinárního oddělení Kongregace pro zasvěcený život, a tak ve své úvaze o pastorační péči vyšších představených vůči problematickým spolubratrům/spolusestrám, zvláště těch, kteří se nacházejí ve zvláštních situacích různých závislostí, vychází ze své mnohaleté praxe při řešení problémů těchto osob. Na prvním místě zdůrazňuje důležitost komunity ve vztahu k členům, kteří v ní působí vztahové problémy. Dále poukazuje na nutnost řídit se v takovýchto případech učením evangelia o bratrském napomenutí (Mt 18, 15-17). A teprve, když se tento evangelní prostředek jeví jako neúčinný, následuje zásah představeného. Nejdříve působením pastoračního rázu (např. nařízením duchovních cvičení, odchodu do ústraní, či konkrétní odborné pomoci). Pokud ani tyto pastorační prostředky nezabírají, pak je třeba přistoupit

k administrativně kanonickému zásahu, který vzhledem k tomu, že závislosti jsou kvalifikovány jako nemoc, spočívá nejspíš v nařízené exklaustraci (kán. 686 § 1), protože všechny ostatní možné kanonickou-administrativní způsoby jsou prakticky vyloučeny (srov. kán. 689 § 2). I když se jedná o značně obtížný úkol, který jen zřídka přináší kýžené výsledky, přesto představený musí mít vždy odvahu zasáhnout. A to platí nejen pro situace nemocí, jak jsou závislosti kvalifikovány, ale také v případech spolubratří/spolusester vyznačujících se problematickou povahou, a kteří působí obtíže komunitě.

Protože, jak známo, nejlepším lékem na nemoc je prevence, je to zároveň výzva pro formátory, aby takové problematické povahy se snažili rozpoznat už během formace, a pro představené, aby dokázali, třeba i za použití psychologické vědy, správně rozlišit jejich povolání, a tak se vyhnout hledání komplikovaných řešení v budoucnosti.

Tolik tedy, bratři a sestry, souhrn jednotlivých příspěvků těchto uznávaných autorů k problematice formace. Věřím, že vám poskytnou dobrou orientaci v dané problematice, a pomohou vám, jak při vedení kandidátů, tak při správném rozlišování jejich povolání, případně i v jejich další formaci. Ne každý osobnostní problém kandidáta musí být totiž důvodem k jeho nepřijetí, ale naopak, může být výzvou k jeho růstu, v němž mu mohou psycholog a formátor vhodným doprovázením pomoci.

Přeji vám dobrou četbu, kéž z ní načerpáte vhodnou inspiraci ke své práci. Pán vám žehnej!

P. Josef Jančář, O.Carm.
víceprezident Akademie kanonického práva v Brně
a biskupský delegát pro zasvěcený život v brněnské diecézi

V Brně, 1. května 2017
o svátku sv. Josefa, dělníka